OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Apua arviointiin -koulutus

Oppimisen tuen sekä maahanmuuttotaustaisten oppilaiden arviointikysymyksiä

Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden arvioinnin raameja

Huomioitavaa luvusta 6

6.11.1 Sanalliset arviot ja numeroarvosanat todistuksissa

- Sanallista arviota voidaan edelleen käyttää päättöarviointia lukuun ottamatta myös niiden oppilaiden arvioinnissa, joiden äidinkieli on muu kuin opetuksessa käytettävä kieli.

6.2 Arvioinnin yleiset periaatteet

Arviointi on monipuolista

- Oppilaalle tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin

Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden ikäkausi ja edellytykset

- Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso koulun opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan oppiaineen tiedonalan kielessä.

Sanallinen arviointi vs. 4. vuosiluokalta alkava numeroarviointi?

- oppilaiden, joiden äidinkieli on suomen ja ruotsin kieltä lukuun ottamatta muu kuin opetuksessa käytettävä kieli, osaamisen arviointi voi olla sanallista päättöarviointia lukuun ottamatta (Perusopetusasetus 852/1998 10 §)
- oppilas voidaan joissakin oppiaineissa/oppimäärissä arvioida myös numeerisesti 4. vuosiluokalta alkaen, joten oppilaan lukuvuositodistuksessa voi siten olla sekä sanallista että numeroarviointia
- HUOM! Sanallisen arvioinnin periaate ylittää paikallisen opsin linjaukset numeerisesta arvioinnista!
- jos numeerinen arviointi ei jostain syystä ole toimiva, voidaan palata sanalliseen arviointiin

Arvioinnin monipuolisuus

- arvioinnin monipuolisuuden periaate tähdentyy arvioitaessa oppilasta, jonka äidinkieli on muu kuin koulun opetuskieli
- oppilaan kielellisten resurssien huomioiminen – ja hyödyntäminen
  - *eri menetelmin kerätyt näytöt*
  - *tarkoituksenmukaiset menetelmät arvioinnin tehtävien ja oppiaineen tavoitteiden kannalta*
  - *mahdollisuuksia osoittaa oppimista ja osaamista eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin – HUOM! Myös omalla äidinkielellä tai jollain muulla kielellä > pohdittava, missä asemassa kieli on osaamisen osoittamisessa*
  - *vain yhden arviointimenetelmän avulla ei voida arvioida kaikkia oppiaineille asetettuja tavoitteita*
- HUOM! Myös *työskentelyn* arviointi painottuu, kun kielitaito ei ole riittävä osaamisen osoittamiseen

Edellytysten huomioiminen – koulun opetuskieli

- on tarpeen tietää, mikä on oppilaan
  - koulussa oloaika Suomessa
  - koulunkäyntitausta muutoin
  - kiel(t)enopiskelutausta
  - äidinkieli/äidinkielet
- arviointiyhteistyö S2-opettajan ja muiden opettajien kanssa – myös oman äidinkielen opettajan kanssa
- HUOM! maahanmuuttotaustaiselle oppilaalle on syytä laatia oppimissuunnitelma ainakin ensimmäiseksi vuodeksi valmistavan opetuksen jälkeen

Kielitaidon taso tiedonalan kielessä?

- *yleinen* tiedonalan kieli: vaativat kielen rakenteet teksteissä (esim. lauseenvastikkeet), tietyt tekstilajit oppiaineissa (esim. esseevastaus, selostus), tietyt verbit, kuten esim. arvioida, tarkastella, muodostaa, koostua…
- *erityinen* tiedonalan (=oppiaineen) kieli: arkikielestä poikkeavat sanojen merkitykset , erilaistunut sanasto, tekstilajit ja niiden kielen rakenne (esim. käsitemäärittely on tärkeää biologiassa, kokeen selostaminen kemiassa jne.)

MÄÄRITELLÄÄN SEURAAVAKSI NÄITÄ SOLUBIOLOGIAN KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ…

TÄRKEIMPIÄ SOLUELIMIÄ OVAT MITOKONDRIOT, JOTKA VAPAUTTAVAT SOLUHENGITYKSESSÄ SOKERISSA OLEVAA ENERGIAA SOLUN ERI TARPEISIIN.

Oppiaineen opiskelusta vapauttaminen

- maahanmuuttotaustainen oppilas voidaan vapauttaa jonkin oppiaineen opiskelusta 18 §:n 2 momentin nojalla: *perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta*
- peruskouluiässä Suomeen muuttavalle maahanmuuttotaustaisen oppilaalle koulunkäynti voi olla kohtuuttoman kuormittavaa vähäisen opiskelukielen osaamisen ja aiemman koulunkäyntitaustan takia
- OPH:n juristit helmikuussa 2021: *Kysymystä oppilaan vapauttamisesta jonkin oppiaineen opiskelusta tulisi aina arvioida tapauskohtaisesti perusopetuslain 18 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti eli oppilaan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta.*

Näkökulmia vieraan ja toisen kotimaisen kielen opiskeluun

- maahanmuuttotaustaisen oppilaan tilanne on erityisen vaativa, jos hän siirtyy valmistavasta opetuksesta perusopetukseen ylemmillä luokilla eikä hänellä ei ole ollut lainkaan A-kielen (yleensä englanti) opintoja
    - tällaisessa tilanteessa kielten opiskelun pääpaino on syytä asettaa suomen kielen ja A-kielen opiskeluun; oppilaalla on paljon opiskeltavaa A-kielessä, jotta hän pystyisi kaiken muun uuden opittavan ohessa saavuttamaan vuosiluokkatasonsa oppimisen tavoitteet edes tyydyttävällä tasolla
    - ylemmillä luokilla korostuu kielitaidon – sekä opiskelukielen ja tiedonalojen kielten - merkitys jatko-opintojen kannalta
- suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen tuntimäärä vuosiluokilla 7 – 9 on 10 vvt: riittämätön, kun kieltä opitaan alkeiskielitaidon vaiheessa ja kun on opittava opiskelussa tarvittavat tekstitaidot (lukemisen ja kirjoittamisen taidot)
- toisen kotimaisen kielen opiskelu voi olla joillekin oppilaille kohtuutonta: vapauttaminen voi olla tarkoituksenmukaista koulupolun turvaamiseksi ja tuoda tarvittavaa lisätukea opetuskielen opiskeluun

S2-opetuksen ja arvioinnin tueksi

- Kieli koulun ytimessä – näkökulmia kielikasvatukseen. Opetushallitus 2016. *Ovaska & Rapatti: Monipuolinen arviointi yhdistää kieliaineita*
- Shore & Rapatti 2014: Tekstilajitaidot: Lukemisen ja kirjoittamisen opetus koulussa *Tekstilajikokonaisuudesta yksityiskohtiin – miten arvioida oppilaiden tekstejä?*
- Vaarala – Reiman – Jalkanen – Nissilä 2016: Tilanne päällä! : Näkökulmia S2-opetukseen. Opetushallitus.
- Kaikkien koulu(ksi) - kielitietoisuus koulun kehittämisen kulmakivenä. Äidinkielen opettajien liiton vuosikirja 2020.
- S2-oppijan arviointiopas TULOSSA!

Erityistä tukea saavan oppilaan oppimäärän yksilöllistäminen ja arviointi

Oppimisen tuki on oppilaan oikeus

- ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa
- eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeuksia voidaan ennaltaehkäistä ja oppimista tukea erilaisilla eriyttämisen keinoilla ja perusopetuslaissa säädetyillä tukimuodoilla (tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus).

Oppimista tuetaan – osaamista osoitetaan monipuolisesti

- kaikki **tehostettua tukea** saavat opiskelevat opetussuunnitelman yleisten tavoitteiden mukaisesti
  - oppimissuunnitelmassa kuvataan se, millaista tukea oppilas saa oppimiseensa sekä monipuoliset tavat osoittaa osaamista (esim. kirjallisten tehtävien suullinen täydentäminen)
- **erityisen tuen** oppilaat opiskelevat opetussuunnitelman yleisten tavoitteiden mukaisesti, ellei oppilaalle ole tehty hallintopäätöstä oppiaineen yksilöllistämisestä
  - HOJKSiin kuvataan oppilaan saama tuki sekä monipuoliset tavat osoittaa osaamista
- käyttäytymistä ei voi yksilöllistää

Oppimäärän yksilöllistäminen

- Mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää.
- Oppimäärän yksilöllistäminen tehdään vasta silloin, kun oppilas ei annetusta tuesta huolimatta näytä saavuttavan arvosanan 5 edellyttämää osaamisen tasoa.
- Eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen
  - kieli- ja kulttuuritausta > S2-oppimäärän joustavuus mahdollistaa yksilöllisen opiskelun
  - poissaolot
  - motivaation puute
  - puutteellinen opiskelutekniikka
  - käyttäytymisen haasteet

Oppimäärän yksilöllistäminen

- Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen edellytystensä mukaiseksi.
- Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.
- Oppimäärän yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä.
- Pedagoginen selvitys sisältää erilliset perustelut yksilöllistämiselle kussakin oppiaineessa.
- Jokaisen oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää.
- Jos yksilöllistettyjen oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Oppimäärän yksilölliset tavoitteet

- Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä voidaan soveltaa.
- Ne kuvataan riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti oppilaan HOJKSissa.
- Oppilaan opetus ja arviointi toteutetaan HOJKSiin kirjatun perusteella kyseisessä oppiaineessa.
- Oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa HOJKSissa määriteltyihin, hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin.
- Oppilaan opiskelua tuetaan lisäksi erilaisilla pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittaessa eri tukimuodoilla.
- Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä, laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt.

Yksilölliset tavoitteet, yksilöllinen arviointi

- Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) suhteessa hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin.
- Päättöarvioinnissa ei päättöarvioinnin kriteereihin, vaan yksilöllisiin tavoitteisiin.
- Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltujen oppiaineiden arvioinnissa voidaan antaa numeroarvosanan sijaan sanallinen arvio myös päättöarvioinnissa.

Yksilöllinen oppimäärä todistusmerkinnät

- Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen.
- Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua.
- Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*).
- Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.
- Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Ennen vapauttamista tulee yksilöllistää

- Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta - HUOM! Ei koske maahanmuuttotaustaisia oppilaita, vrt. 18 § kohtuuttomuus
- Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt, ja se perustuu jokaisen oppilaan kohdalla yksilölliseen harkintaan.
- Vapauttamisesta oppiaineen opiskelusta tehdään hallintopäätös perusopetuslain 18 §:n perusteella.
- Jos oppilaalla on erityisen tuen päätös, vapauttamisesta päätetään erityisen tuen päätöksessä.

Vapauttaminen oppiaineen opiskelusta

- Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä[1] tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida.
- Oppiaineen opiskelusta vapauttamiseen tulee olla erityisen painavat syyt ja sen tulee perustua jokaisen oppilaan osalta yksilölliseen ratkaisuun.
- Maahanmuuttotaustainen oppilas voidaan vapauttaa jonkin oppiaineen opiskelusta 18 §:n 2 momentin nojalla: *perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;*
- [1] Perusopetuslaki 18 § 1 mom.

Sairaudesta johtuvat poissaolot ja arviointi

Sairaudesta johtuvat poissaolot ja arviointi

- Jos oppilas ei sairauden vuoksi voi osallistua kouluopetukseen, hänen opetuksensa voidaan järjestää antamalla hänelle ohjausta, oppimateriaalia ja oppimista tukevaa arviointipalautetta kotiin (tai muuhun paikkaan).
- Yhteistyö huoltajan kanssa on tällaisessa tilanteessa erityisen tärkeää.
- Oppimisen ja koulunkäynnin tuki käyttöön
- Tehostettu tai erityinen tuki!
- Suunnittelu: oppimissuunnitelma/HOJKS
- Osaamisen selville saamiseksi oppilaille tulee järjestää erilaisia näyttötilanteita, jotka on suunniteltava ja järjestettävä monipuolisesti siten, että hän pystyy mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa.

Arviointi oppilaan ollessa estynyt osallistumaan opetukseen

- Joskus sairaus voi tilapäisesti estää tai vaikeuttaa oppilaan osallistumista opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen ainoastaan yksittäisessä oppiaineessa, esimerkiksi liikunnassa tai kotitaloudessa.
- Tällöin myös oppiaineen arvioinnissa voidaan menetellä toisin ja antaa sanallinen arvio tai arvosanan perustuen niihin näyttöihin, joita oppilas on kyennyt antamaan
- Opetuksen erityisjärjestelyt (PoL § 18)
- Tarvittaessa oppilas voidaan vapauttaa jonkin oppiaineen opiskelusta tietyksi ajaksi. Tällöin myös oppiaineen arvioinnissa voidaan menetellä toisin ja jättää esimerkiksi todistusarvosana antamatta. Asiasta tehdään hallintopäätös.

Arviointi oppilaan ollessa estynyt osallistumaan opetukseen

- Sairaus saattaa kokonaan estää oppilaan opiskelun kotona tai esimerkiksi sairaalakoulussa, jolloin oppilaalle ei kerry opintosuorituksia. Myös erilaisten näyttöjen antaminen voi tuolloin olla mahdotonta tai vaikeaa. On esimerkiksi tapauksia, joissa oppilas on ollut sairaana suuren osan syyslukukaudesta.
- Tällöin voidaan pitää kohtuuttomana arvioida oppilasta lukukauden päätteeksi samalla tavoin kuin muita oppilaita. Tällöin myös oppiaineen arvioinnissa voidaan menetellä toisin ja jättää esimerkiksi todistusarvosana antamatta. Asiasta tehdään hallintopäätös.
- Ensisijaisena menettelynä niin lyhytkestoisemmassa kuin pidemmässäkin sairaudessa on aina erilaisin järjestelyin turvata oppilaan mahdollisuus osallistua opetukseen.